

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ในเขตพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์*
Public Participation in the Management of Child Development
Centers in Khao Kho District, Phetchabun Province

มัทนา สินจ้าง และธณัฐา โรจนตรกุล

Mantana Sinjang and Tanastha Rojanatrakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ประเทศไทย

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Mantana.sinjang2944@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 3) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานศึกษาอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 240 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
2. ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคลอื่นที่ศึกษาส่วนใหญ่ไม่พบความแตกต่าง ทั้งนี้ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม

*ได้รับบทความ: 13 มิถุนายน 2569; แก้ไขบทความ: 31 สิงหาคม 2569; ตอรับตีพิมพ์: 31 สิงหาคม 2569

Received: June 13, 2026; Revised: August 31, 2026; Accepted: August 31, 2026

องค์กรมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านการบริหารจัดการสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 19.20

3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมควรให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรม รับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล ควบคู่กับการส่งเสริมความเสมอภาค การรับฟังความคิดเห็น ความโปร่งใส การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการสร้างความไว้วางใจระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน; การบริหารจัดการ; ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก; อำเภอลำทะเมนชัย

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of public participation in the management of child development centers in Khao Kho District, Phetchabun Province; 2) compare factors related to public participation in the management of child development centers; and 3) investigate guidelines for promoting public participation in the management of child development centers. A mixed-methods research design was employed. The quantitative sample consisted of 240 parents whose children were enrolled in child development centers, while the qualitative component involved 22 key informants. The research instruments were a questionnaire and a semi-structured interview form. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance, and multiple regression analysis, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that:

1. The overall level of public participation in the management of child development centers was at the highest level. Participation in decision-making had the highest mean score, followed by participation in receiving benefits, participation in implementation, and participation in evaluation, respectively.

2. Respondents of different age groups differed significantly in their levels of participation at the .05 level, whereas most of the other personal factors showed no statistically significant differences. In addition, organizational culture significantly influenced public participation at the .01 level, and the management factors jointly explained 19.20%

of the variance in public participation.

3. The guidelines for promoting public participation should emphasize opportunities for citizens to participate in decision-making, implementation, benefit-sharing, and evaluation, together with the promotion of equity, active listening, transparency, access to information, and trust between child development centers and local communities.

Keywords: Public Participation; Management; Child Development Centers; Khao Kho District

1. บทนำ

การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการอย่างรวดเร็วทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครัวยุทธศาสตร์ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เด็กได้รับการดูแลพัฒนา และเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตั้งแต่ระยะแรกของชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกลไกสำคัญของการจัดการด้านการดูแลและการศึกษาปฐมวัยในระดับชุมชน โดยมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติได้กำหนดกรอบการดำเนินงานสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย การดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูและผู้ดูแลเด็ก และคุณภาพของเด็กปฐมวัย เพื่อใช้เป็นมาตรฐานกลางสำหรับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัดทั่วประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครอบครัวยุทธศาสตร์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานตอบสนองต่อความต้องการของเด็กและบริบทของพื้นที่

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เนื่องจากช่วยเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมกำหนดทิศทางการดำเนินงาน สนับสนุนกิจกรรมและทรัพยากร ตลอดจนร่วมติดตามและประเมินผล ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากขึ้น แนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977) แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้

งานวิจัยของไทยยังสนับสนุนความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังกล่าว โดยผลการศึกษาก่อนหน้านี้ชี้ว่าการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิภาพพบว่า “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง” เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิภาพ ร่วมกับการจัดการ

เรียนการสอน สภาพแวดล้อมและความปลอดภัย และภาวะผู้นำของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่า คุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีได้ขึ้นอยู่กับบุคลากรภายในศูนย์เพียงอย่างเดียว แต่ยังสัมพันธ์กับความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนด้วย

ในบริบทของอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบทบาทสำคัญในการให้บริการเด็กและครอบครัวในพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศและการกระจายตัวของชุมชนแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีข้อจำกัดในบางด้าน เช่น การร่วมวางแผน การสนับสนุนกิจกรรมและทรัพยากร ตลอดจนการติดตามประเมินผล ซึ่งอาจส่งผลให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ประเด็นจำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 16 แห่งและสภาพปัญหาเฉพาะพื้นที่ควรอ้างอิงจากเอกสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานในพื้นที่โดยตรง เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล

แม้ว่าจะมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ปกครองในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในหลายพื้นที่ แต่บริบทของอำเภอเขาค้อยังควรได้รับการศึกษาเฉพาะพื้นที่ เพื่อให้เห็นระดับการมีส่วนร่วม ความแตกต่างของการมีส่วนร่วมตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานศึกษาอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 598 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 240 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 จากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และจัดสรรกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละพื้นที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 22 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ นายอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 2 ประเภท ได้แก่

2.1 แบบสอบถาม สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ปกครอง แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพปัญหา ปัจจัยสนับสนุน และแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยนำเครื่องมือเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากนั้นปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 240 คน ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 คน พร้อมบันทึกข้อมูลภาคสนาม และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจำแนกตามปัจจัยที่ศึกษา ใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ตามลักษณะของตัวแปร ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเคราะห์ประเด็นสำคัญ และนำเสนอในเชิงพรรณนา เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.13) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.17) รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.21) และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.24) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.25) และอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.14) โดยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและด้านวัฒนธรรมองค์กรมีค่าเฉลี่ยสูง ส่วนด้านลักษณะโครงสร้างองค์กรและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยรองลงมาตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบและการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มอายุ 30-39 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างจากกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี และกลุ่มอายุ 20-29 ปี ส่วนประชาชนที่มีเพศ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และปัจจัยส่วนบุคคลอื่นตามที่ศึกษาแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ร้อยละ 19.20 ($R^2 = 0.192$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.438 เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\beta = 0.418$, Sig. = 0.000) ขณะที่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ($\beta = 0.054$) ด้านลักษณะโครงสร้างองค์กร ($\beta = 0.033$) และด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ($\beta = 0.020$) ไม่พบหลักฐานจากข้อมูลที่ยืนยันว่ามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 คน สามารถสังเคราะห์แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ 4 ด้าน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและประชาชนเข้าร่วมประชุม เสนอความคิดเห็น และร่วมกำหนดกิจกรรมหรือแนวทางพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้การดำเนินงาน

สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ควรส่งเสริมให้ประชาชนและผู้ปกครองร่วมสนับสนุนกิจกรรมทั้งด้านแรงงาน วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากร และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันระหว่างศูนย์กับชุมชน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนรับรู้และสะท้อนผลจากการดำเนินงานของศูนย์ โดยเฉพาะผลที่เกิดกับพัฒนาการและคุณภาพชีวิตของเด็ก รวมทั้งความเชื่อมั่นของครอบครัวต่อการจัดบริการของศูนย์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรจัดช่องทางให้ประชาชนร่วมประเมิน แสดงความคิดเห็น และเสนอแนะผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ พร้อมนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ปรับปรุงการบริหารและการจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเป็นรูปธรรม โดยสรุป การส่งเสริมการมีส่วนร่วมควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การร่วมตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลตามลำดับ ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็น เข้าร่วมกิจกรรม และรับรู้ผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977) ซึ่งแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรณ สุวรรณโณ, พิมพ์กา ธรรมสิทธิ์ และชัชภูมิ สีสิมภู (2565, หน้า 441-45) ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการรับผลประโยชน์และการตัดสินใจ และเสนอให้ผู้ปกครอง ชุมชน ครู และคณะกรรมการร่วมกันวางแผน ดำเนินงาน และติดตามประเมินผล

นอกจากนี้ นรินทร์ รินพนัสลัก และคณะ ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดน่าน พบว่าการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเสนอให้ทุกฝ่ายมีบทบาทตั้งแต่การวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ จนถึงการทำกับติดตามและประเมินผล แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ไม่ใช่จำกัดเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นครั้งคราว

2. ปัจจัยในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยเพียงด้านเดียวที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมองค์กรสะท้อนค่านิยมร่วม รูปแบบความสัมพันธ์ การสื่อสาร และความไว้วางใจระหว่างบุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน เมื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็น และให้ความสำคัญกับความร่วมมือ ย่อมเอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น เมื่อพิจารณาร่วมกับผลเชิงคุณภาพ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานของอุษณากร อุปสัย และ ชัชชริยา ใบลี (2565, หน้า 575-586) ซึ่งเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยให้ความสำคัญกับการร่วมรับผิดชอบ การร่วมปฏิบัติงาน การแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจร่วมกัน รวมทั้งสอดคล้องกับนิตยา มาลา, สาธิต ทรัพย์รวงทอง และปพน สรรค์ โพธิพิทักษ์ (2565, หน้า 187-204) ที่เสนอให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องร่วมรับทราบปัญหา แสดงความคิดเห็น วางแผน และกำหนดแนวทางดำเนินงานร่วมกัน

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า วัฒนธรรมองค์กรอาจทำหน้าที่เป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วม เพราะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง และความพร้อมที่จะร่วมมือ อย่างไรก็ตาม ผลการถดถอยของการวิจัยครั้งนี้อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 19.20 จึงสะท้อนว่ายังมีปัจจัยอื่นนอกเหนือจากตัวแปรที่ศึกษา ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับเวลา ความพร้อมของครอบครัว ระยะทาง ลักษณะชุมชน หรือโอกาสที่ศูนย์เปิดให้เข้ามามีส่วนร่วม

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผลการสัมภาษณ์พบว่า แนวทางสำคัญควรครอบคลุมความเสมอภาคในการเข้าร่วม การเปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็น ความโปร่งใสและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงมิได้เกิดจากการเชิญประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น แต่ต้องมีช่องทางให้ประชาชนสามารถร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และสะท้อนผลการดำเนินงานได้จริง แนวทางนี้สอดคล้องกับงานของอมรรวรรณ สุวรรณโณ, พิมพ์กา ธรรมสิทธิ์ และชัชภูมิ สีชมภู (2565, หน้า 441-45) ที่เสนอให้ผู้ปกครอง ชุมชน ครู และคณะกรรมการบริหารศูนย์ร่วมกันพิจารณาแผนงาน สนับสนุนทรัพยากร ร่วมกิจกรรม และร่วมติดตามประเมินผล ตลอดจนงานของนิตยา มาลา, สาธิต ทรัพย์รวงทอง และปพน สรรค์ โพธิพิทักษ์ (2565, หน้า 187-204) ที่เสนอให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร เปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็น และร่วมกำหนดนโยบายหรือโครงการของศูนย์ นอกจากนี้ แนวคิดความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชนของ Epstein และคณะ (2018) ให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมืออย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนมีบทบาทร่วมในการสนับสนุนการพัฒนาเด็กและการดำเนินงานของสถานศึกษา ดังนั้น แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรตั้งอยู่บนฐานของความไว้วางใจ การสื่อสารสองทาง ความโปร่งใส และการมี

บทบาทร่วมในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการ โดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีความเข้มแข็งเมื่อศูนย์เปิดพื้นที่ให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน รับรู้ผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล ควบคู่กับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างศูนย์ ผู้ปกครอง และชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล

1.2 ควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใส การรับฟังความคิดเห็น การสื่อสารแบบเปิด และความร่วมมือกับชุมชน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดเวทีประชุมหรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและประชาชนร่วมวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการเพิ่มบทบาทของประชาชนในด้านการประเมินผล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น

2.2 ควรพัฒนาช่องทางการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ทั้งแบบเผชิญหน้าและช่องทางออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์ได้อย่างทั่วถึง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ความไว้วางใจต่อองค์กร ความผูกพันต่อชุมชน ภาวะผู้นำ และโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรม

3.2 ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังอำเภอหรือจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมในบริบทที่แตกต่างกัน

3.3 ควรศึกษาต่อยอดด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงลึก หรือการวิจัยแบบผกผันวิธีที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้ปกครอง ชุมชน และบุคลากร เพื่ออธิบายเงื่อนไขที่เอื้อต่อหรือเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อประชาชนมีโอกาสเข้ามามีบทบาทอย่างต่อเนื่องในทุกขั้นตอน และเมื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการสื่อสารอย่างเปิดเผย โดยผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด ขณะที่ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์เป็นกรอบองค์ความรู้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4P + C ประกอบด้วย P1: Participation in Decision-Making การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนร่วมเสนอความคิดเห็น ร่วมวางแผน และร่วมกำหนดแนวทางหรือกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก P2: Participation in Implementation การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม สนับสนุนแรงงาน ทรัพยากร และประสานความร่วมมือกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก P3: Participation in Benefits การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ทำให้ผู้ปกครองและชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งในด้านคุณภาพการดูแล ความเชื่อมั่น และผลที่เกิดกับเด็กและครอบครัว P4: Participation in Evaluation การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เปิดช่องทางให้ประชาชนร่วมติดตาม แสดงความคิดเห็น ประเมินผล และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก C: Collaborative Organizational Culture วัฒนธรรมองค์กรแห่งความร่วมมือเป็นกลไกสนับสนุนสำคัญที่เชื่อมโยงการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน โดยเน้นความโปร่งใส การรับฟังความคิดเห็น ความไว้วางใจ การสื่อสารสองทาง และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์ ผู้ปกครอง และชุมชนสาระสำคัญขององค์ความรู้ที่ได้รับ คือ การมีส่วนร่วมจะเกิดความต่อเนื่องและมีคุณภาพเมื่อประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผล ภายใต้วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อความร่วมมือ ซึ่งสะท้อนว่าการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ควรเป็นภารกิจของบุคลากรภายในศูนย์เพียงฝ่ายเดียว แต่ควรเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง และชุมชน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- นรินทร์ รินพนัสศักดิ์, สังวาร์ วังแจ่ม และจันทร์ฉาย ยมสูงเนิน. (2566). การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดน่าน. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 5(3), 687-700. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/261736>
- นิตยา มาลา, สาธร ทรัพย์รวงทอง และปพนสรณ์ โพธิพิทักษ์. (2565). แนวทางการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(5), 187-204. <https://doi.org/10.14456/jra.2022.118>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

- อมรรณ สุวรรณโณ, พิมพ์า ธรรมสิทธิ์ และชัชฎา สีสมน. (2565). แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(10), 441-457
- อุษณากร อุปสัย และชัชจรีญา ไบลี. (2565). แนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(1), 575-586.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1977). *Rural development participation: Concepts and measures for project design, implementation and evaluation*. Ithaca, NY: Cornell University.
- Epstein, J. L., Sanders, M. G., Sheldon, S. B., et al. (2018). *School, family, and community partnerships: Your handbook for action*. (4th ed.). Corwin.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

